

**WHO
MAKES THE
NEWS?**

“Uvijek se bori za napredak i reforme. Nikada ne toleriši nepravdu i podmićivanje; uvijek se bori protiv demagogije svih strana ne gubeći saosjećanje za sirotinju; vijek ostani odan/a javnom dobru; nikada ne budi zadovoljan/na sa štampanim vijestima; uvijek budi drastično nezavisan/na; nikada se ne boj da napadaš ono što je loše i pogrešno”

Joseph Pulitzer, 1847-1911

BOSNA I HERCEGOVINA

**Global Media Monitoring Project 2005
Nacionalni izvještaj 2005**

Priznanje

GMMP 2005 je licenciran kod Creative Commons po osnovi ugovora 2.5 po kome se rad može kopirati, distribuirati i pokazivati pod uslovom da se navede autor/ka, da se ne koristi za komercijalne svrhe i da se rad ni na koji način ne mijenja, transformiše ili nadograđuje.

GMMP 2005 je koordiniran od strane Svjetske Asocijacije Hrišćanskih Zajednica (World Association for Christian Communication - WACC), međunarodne NVO koja promoviše komunikaciju zbog društvenih promjena u saradnji Margaret Gallagher, konsultantkinjom projekta i analize podataka, Media Monitoring Project (MMP), South Africa.

Podaci za GMMP 2005 su sakupljeni kroz masovni volonterski rad stotina organizacija koje se bave rodnim i medijskim aktivizmom, grupa koje rade terenski na poboljšanju komunikacija, medijskih profesionalaca/ki i aktivista/kinja, akademaca/kinja i studenata/kinja komunikologije, novinarskih udruženja, alternativnih medijskih mreža i crkvenih grupa.

Nekomercijalno. Ovo istraživanje se ne smije koristiti u komercijalne svrhe.

Ne smijete mijenjati ili dodavati podatke koji su dobijeni u ovom istraživanju.

Za svako korištenje ili distribuciju, morate navesti jasne uslove licence ovog rada.

Uvod

Mas mediji su stalno i moćno prisutni u našim životima. Od radija, preko novina, televizije, do Interneta, mi provodimo više slobodnog vremena gledajući, slušajući, čitajući i koristeći mas medije, nego bilo šta drugo.

Medijske vijesti su posebno moćne jer su naš osnovni izvor za informisanje o tome što se dešava u svijetu, mada ne nude prosti "prozor u svijet". Medijske vijesti odlučuju koje ćemo informacije primiti, koje vijesti treba da vidimo, čujemo i pročitatmo. Na taj način, medijske vijesti utiču na naš sistem vjerovanja, stavove i standarde, tako da je naša ideja ko smo mi i ko su drugi, kao muškarci i žene, uzrokovana medijskom porukom.

GLOBAL MEDIA MONITORING PROJECT 2005

16. februara 2005 godine, svjetski mediji su bili pažljivo praćeni. Tada je hiljade ljudi iz 76 zemalja pratilo rodnu zastupljenost i način prezentovanja na TV vijestima, radiju i novinama. Ovaj treći "Globalni medija monitoring projekt" je organizovan od strane ženskog programa Svjetskih asocijacija za hrišćanske komunikacije (WACC). WACC je globalna, ekumenska organizacija čiji se rad na ljudskom dostojanstvu, pravdi i miru zasniva na vjerovanju da istinska komunikacija podrazumjeva razumjevanje i saradnju među ljudima različitih vjera i kultura. Ženski program WACC radi za rodna prava kroz podržavanje ženskog korišćenja komunikacija, a u cilju njihovog ličnog osnaživanja i unapređenja zajednica.

GMMP je stvoren 1994. na međunarodnoj konferenciji u Bangkoku nazvanoj "Žene ojačavaju, (poboljšavaju) komunikaciju", u organizaciji WACC, a u saradnji sa dvije međunarodne ženske mreže. Tako su hiljade aktivista i aktivistkinja koje/i se bave rodnim i pitanjima komunikacije pozvani da urade jednodnevnu studiju o medijskoj zastupljenosti roda sa ciljem da dokumentuju učešće žena i muškaraca, kao i rodne opise u svjetskim medijima, stvarajući tako dobar testovni instrument i utemeljujući pouzdan i komparabilan test koji može služiti kao standard za mjerenje budućih promjena.

Prvi GMMP, koji je organizovala NVO Medija Watch Canada se odigrao 18. januara 1995 kada je preko 15 000 novinskih priča analizirano od strane hiljade volontera iz 71 drzave. Rezultati su prezentovani u publikaciji *Global Media Monitoring Project: Women's Participation in the News* i naišli su na ogromno interesovanje na Četvrtoj Svjetskoj Konferenciji žena u Pekingu. Pet godina kasnije, WACC ženski program je koordinirao širu i kvalitativnu GMMP studiju. U GMMP 2000 nije se samo pratila promjena od 1995, već se doradivala originalna studija iz 1995. kroz uključivanje novih organizacija u istraživanje i pravljenjem kontekstualne studije. Dan za monitoring je bio 1.2. 2000. i donio je puno uzbuđenja i solidarnosti među učesnicima/cama koji su prikupili preko 50.000 podataka snimljenih u 16.000 novih priča. Kao što je francuska grupa za monitoring istakla "GMMP mijenja način na koji se "čitaju" mediji i pomoći će nam da pokažemo drugim novinarima/kama kako i zašto stvari trebaju da se promjene". Preliminarni rezultati GMMP 2000 su prikazani na Peking+5, 2000., a finalni rezultati su objavljeni u knjizi nazvanoj "Ko pravi vijesti?", koja je detaljna analiza reprezentacije roda u svjetskim medijima u 21. vijeku. Od tada, rezultati GMMP 2000. se koriste na razne načine i razvijaju. Koriste se u akademskim člancima da pruže metodologiju za nove procese npr. advertajzinga ili etniciteta. Od rada na terenu do krugova kreiranja politike, GMMP je postao sredstvo za promjene.

Sa većim brojem organizacija i zemlja učesnica, poboljšanom metodologijom kvalitativne i kvantitativne analize, sopstvenom interaktivnom web stranom, nacionalnim, regionalnim i globalnim izvještajem, GMMP 2005 je zanimljiviji i ambiciozniji globalni projekt nego ranije.

Zašto je važan monitoring medija?

Bilo kakva akcija u bilo kojoj oblasti života nezamisliva je bez valjane argumentacije i konkretnih podataka.

Ovo „pravilo“ važi i za sedmu silu, tj. medije. Govoriti o nedovoljnoj zastupljenosti žena u medijima, bez podataka koji to ilustruju, isto je što i govoriti o nezaposlenosti, a ne reći koliko ljudi čeka na birou za zapošljavanje.

Praćenje medijskih izvještaja iz rodne perspektive relativno je nova stvar. U različitim zemljama radi se na različite načine. Prvi put analiza medija iz rodne perspektive po jedinstvenoj metodologiji urađena je 1995. Tada su volenterke iz 71 države širom svijeta uradile analizu više od 15 hiljada novinskih priča. Od tada se metodologija praćenja medijskih izvještaja stalno dopunjavala i usavršavala i ona danas ne nudi sam kvantitativnu, nego, što je mnogo važnije, kvalitativnu analizu medijskih sadržaja.

Ovo je posebno važno iz ugla rasvjetljavanja rodni odnosa na globalnom nivou, jer upravo ta kvalitativna analiza govori nam kako da prevaziđemo predrasude i izađemo iz rodno nam zadatih uloga.

U različitim kulturama dominiraju različiti stereotipi. Ali neki stereotipi o muškaricima i ženama su univerzalni. Žene se generalno percipiraju kao neambiciozne, zavisne, iracionalne, i vrlo često se predstavljaju samo kao sex simboli. Uz muškarce najčešće se vežu pojmovi kao što su: mudar, nezavisan, racionalan.

Neke vijesti vrlo jasno dovode u pitanje stereotipe, dok ih druge potiču. Ljudi se lako, preko slika koje im se plasiraju putem medija, identifikuju sa određenim osobama i njihovim stavovima. Utoliko je i odgovornost medija za način na koji prenose određene poruke veća, jer oni osim što informišu, i obrazuju javnost.

U posljednji monitoring uključilo su 76 zemalja, a analizirano je više od 13 hiljada televizijskih, radijskih i novinskih priloga i tekstova.

Rezultate Global Medija Monitoringa danas ne koriste samo nevladine ženske organizacije, nego i akademski radnici, eksperti iz različitih oblasti, političari. Svakoj zemlji koja je učestvovala u ovom projektu rezultati medijskog monitoringa mogu višestruko koristiti, kako kao sredstvo prilikom lobiranja za promjenu politika medijskih kuća koje nisu dovoljno senzitivne za „ženska pitanja“, tako i za razvijanje sopstvenih metodologija praćenja medijskih sadržaja.

Zašto smo uzele učešće u ovom projektu?

Smatramo da je od velikog značaja što smo se uključile u ovaj projekat, budući da su aktivnosti Udruženih žena Banja Luka i Helsinškog parlamenta građana Banja Luka, naročito programa koji promovišu ravnopravnost polova u medijima, da svakodnevno prate medije. Uzele smo učešće u GMMP 2005 očekujući novo iskustvo i saznanja, ali i da vidimo koje to mjesto u svjetskom novinarstvu kada je riječ o profesionalnom izvještavanju i ravnopravnosti polova u medijima, zauzimaju naši mediji.

Ovo je prvi put da se Bosna i Hercegovina uključila u globalni monitoring medija. Kako su mediji i ovdje glavni kreatori javnog mnjenja, samo na osnovu rezultata detaljnog istraživanja možemo argumentovano predočiti šta smatramo da u novinarskom izvještavanju treba mijenjati i predložiti preporuke za dalje zajedničko djelovanje sa novinarima i novinarkama. Ovo naše očekivanje se ispunilo.

I ranije smo preduzimale slične aktivnosti, a pratile smo i slične projekte provedene na lokalnom nivou. Svi oni su uglavnom posmatrali kvantitativnu zastupljenost žena i muškaraca u medijima i na tome zasnivale svoje akcije. Kada smo pogledale uputstva, tabele za kodiranje i prethodni izvještaj, naša želja da postanemo dio ovog projekta bila je

još veća. Izazov je veliki - ući dublje u problematiku, osim zastupljenosti polova u medijima, koja svakako ne odražava stvarno stanje u našem društvu, ulazimo i u kvalitativnu analizu načina na koje se izvještava o njima. Htjele smo naučiti kako da uočimo i suptilne oblike stereotipiziranja uloga muškaraca i žena u medijima, ali i više pažnje posvetiti priložima koji su promovisali ravnopravnost polova, kojih, na žalost, skoro da i nije bilo.

Iako smo imale iskustva u praćenju medija, iz GMMP 2005 izlazimo bogatije, jer smo dobile priliku da dodatno usavršimo svoje vještine praćenja medija, pogledamo vijesti iz ugla iz kojeg ih još nismo gledale, upoznamo se sa novom metodologijom i dođemo do rezultata na osnovu kojih ćemo moći uspješnije reagovati.

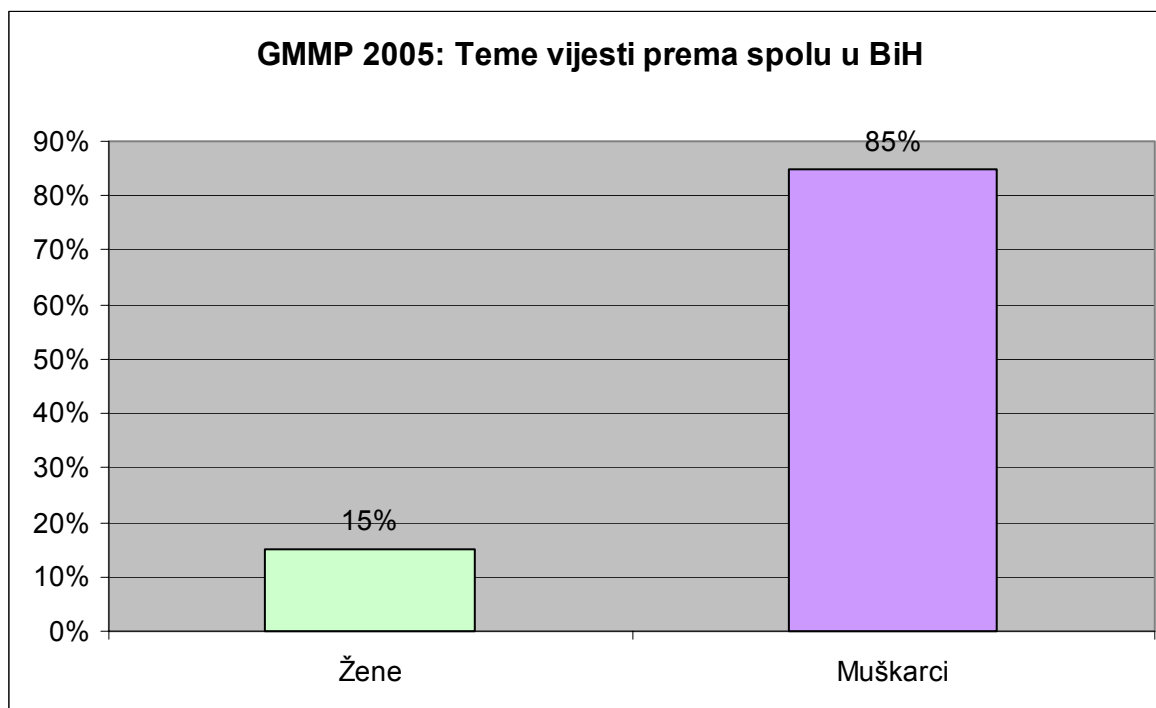
KRATAK SADRŽAJ

1. Rezultati za Bosnu i Hercegovinu - Global Media Monitoring Projekat 2005

Monitoring/praćenje	TV Dnevnik	Radio vijesti	Novine	Ukupno
Ukupno	3	3	4	10
Pojedinačne vijesti	46	52	51	149
Osoba u vijestima*	183	164	224	571

*Uključuje voditelje/ke, reportere/ke, aktere/ke vijesti

Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Ukupno
52%	48%	51	48	99
49%	51%	33	34	67
15%	85%	57	324	381

1a. Kako je izgledao dan u bosansko-hercegovačkim vijestima 16. februaruara 2005:

Dan uoči monitoringa vijesti u Bosni i Hercegovini razriješana je dvomjesečna kriza Vlasti. Narodna Skupština jednog od BH entiteta, Republike Srpske, dala je povjerenje za sastav Vlade mandataru Peri Bukejloviću koji je od ukupno 16 ministarskih mjesta dva povjerio ženama. Izbor nove Vlade je bila vijest koja je na dan monitoringa dominirala u svim vijestima, kako elektronskim, tako i pisanim. Međutim, samo jedan od medija kojeg smo izabrale za monitoring je ovoj vijesti pristupio na drugačiji način. Naime, u istoriji postojanja institucije Vlade u Republici Srpskoj dugoj 14 godinaⁱ, u prethodnih 8 saziva Vlade, samo su dvije žene bile ministrice (u dva saziva i to 1996 - 1998 godine kada je ministrica informisanja bila žena i 2001 - 2005 godine kada je ministrica pravde bila žena). Ženske organizacije su uoči izbora nove Vlade vršile pritisak na tada mandatara a danas premijera u tehničkom mandatu (16.02.2006.), kojim su tražile poštovanje Zakona o ravnopravnosti polova BiHⁱⁱ koji u članu 15ⁱⁱⁱ obavezuje sve organe vlasti, uključujući i izvršnu Vlast, da prilikom formiranja organa upravljanja vode računa o ravnomjernoj zastupljenosti oba pola. Iako je ravnomjerna zastupljenost po mandataru a sada premijeru u tehničkom mandatu Bukejloviću omjer od 14 ministara i 2 ministrice, ipak su komentari koji su se mogli čuti u javnosti govorili o njemu kao izuzetno gender senzibilnom.

Jedan primer kvalitativne analize da bismo ilustrovale problem nevidljivosti žena i ženskog glasa u vijestima

Analiza vijesti:

Prvi put u svojoj istoriji Vlada RS je dobila dvije ministrice. Priča usmjerava pažnju na premijera RS koji je imenujući dvije ministrice učinio Vladu gender senzitivnom. U prilogu su korištene izjave novoimenovanih ministrica u kojima je ministrica uprave i lokalne samouprave naglasila da je zaista riječ o napretku za Republiku Srpsku ali i ukazala da je i u ranijim sazivima Vlade bilo žena. Ministrica finansija zauzela je stav da će žene u mnogome poboljšati rad Vlade jer su kreativnije, vrijednije, sposobnije i odgovornije. U prilogu je izjavu dala i direktorica Gender Centra Vlade RS koja je posebno istakla da se ravnopravnost ne može mjeriti samo brojem ministarskih mjesta. Predjednica ženske organizacije je u izjavi koju je dala tražila doslovnu primjenu Zakona o ravnopravnosti polova BiH i pola mjesta za žene u Vladi i na svim mjestima odlučivanja. U prilogu je data i izjava političke analitičarke koja je ukazala da je pomak od 2 žene u proteklih 8 saziva Vlade do 2 žene u sadašnjem sazivu vidljiv napredak i dobar zaokret i izjavila da ove dvije žene moraju da se dokažu kako bi otvorile put i drugim ženama i argumentovale da treba ženama dati više prostora u izvršnoj Vlasti. Na kraju priloga novinarka je istakla da je tadašnji premijer imao još jednu kandidatkinju za ministarsko mjesto, ali da ona nije prošla imenovanje jer se nije uklapala u nacionalni ključ koji je obavezan pri imenovanju organa vlasti i upravljanja u BiH.

Ova priča zaslužuje detaljniju analizu. Bila bi mnogo više informativna da je sadržavala i mišljenja muškaraca političara jer bi tada možda dobila sasvim drugi tok, ali bez obzira na to, ovaj prilog uključuje prilično dobar izbor izvora. Ova vijest je uspjela da poveže neke od razloga koje doprinose neravnopravnom položaju žena u Republici Srpskoj.

- Monitoring: 9 osoba iz Udruženih žena Banja Luka i Helsinškog parlamenta građana Banja Luka je uzelo učešće u GMMP 2005 za Bosnu i Hercegovinu (Natalija Petrić, Aleksandar Živanović, Dragana Dardić, Nada Golubović, Sanja Vukša, Miroslav Samardžić, Aleksandra Radeta Stegić, Amela Bašić i Sanela Živković).
- TV stanice:
 1. BHT1 - centralne vijesti u 19:00
 2. ATVBL - centralne vijesti u 19:00
 3. NTV Hayat - centralne vijesti u 19:00

Radio stanice:

1. BH1 - vijesti u 17:00
2. NES Radio - vijesti u 18:30
3. Radio of RS - vijesti u 16:00

Novine:

1. Nezavisne novine
2. Glas Srpske
3. Oslobođenje
4. Dnevni avaz

- Ukupno smo monitorirali 149 vijesti i 571 osobu u vijestima.

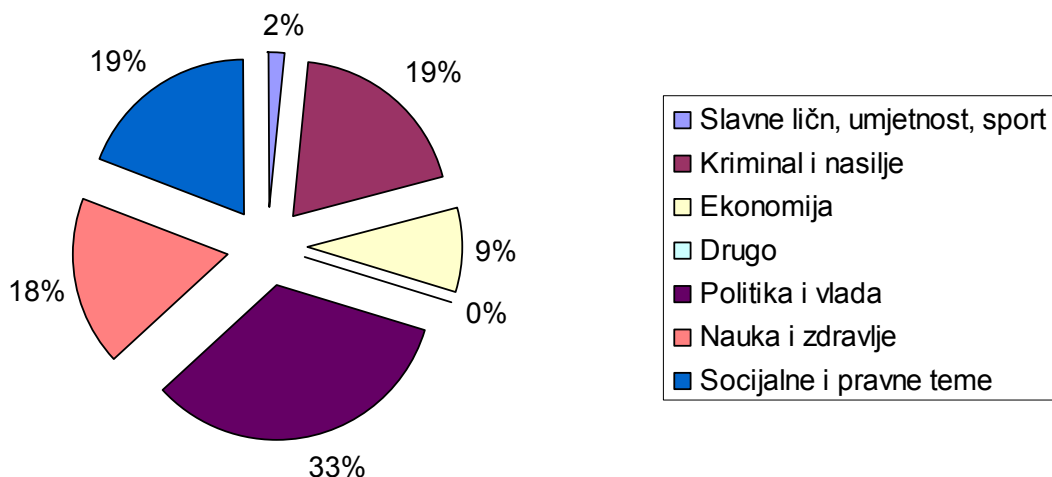
2. Prisustvo žena i muškaraca u temama vijesti na televiziji, radiju i u novinskim člancima

Televizija				Radio				Novine			
Žene		Muškarci		Žene		Muškarci		Žene		Muškarci	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
19	18%	85	82%	13	16%	67	84%	25	13%	172	87%

3. Prisustvo žena i muškaraca u temama vijesti u BiH u glavnim oblastima

Tema	Žene	Muškarci
Slavne ličnosti, umjetnost, sport	1	19
Kriminal i nasilje	11	65
Ekonomija	5	33
Drugo	0	0
Politika i vlada	19	159
Nauka i zdravlje	10	23
Socijalne i pravne teme	11	25
Ukupno	57	324

GMMP 2005: Žene u temama vijesti prema kategorijama kao % svih tema u vijestima vezanih za žene

4. Ko su osobe koje prave vijesti u BiH? Pozicija/zanimanje muškaraca i žena u vijestima u BiH

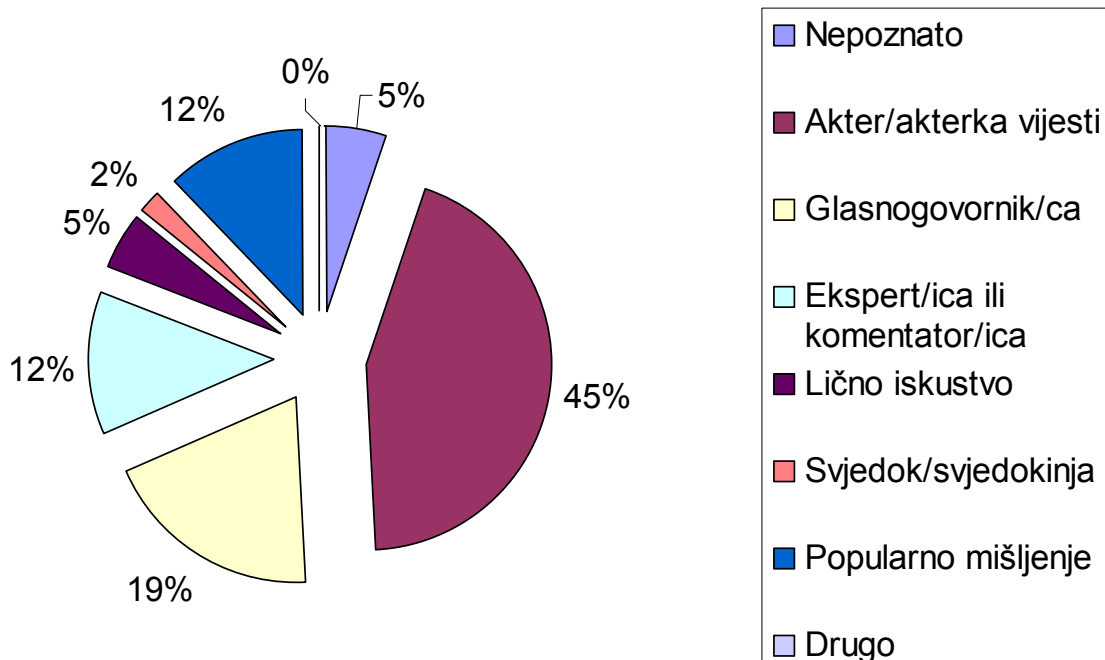
Pozicija/Zanimanje	Žene	Muškarci	Ukupno	Žene %	Muškarci %
Nije naznačeno	3	8	11	27%	73%
Kralj/kraljica	1	3	4	25%	75%
Političari/političarke	22	174	196	11%	89%
Vladini službenici/službenice	3	23	26	12%	88%
Policija/vojska	0	17	17	0%	100%
Univerzitet/obrazovanje	3	5	8	38%	63%
Zdravlje/društvene nauke	6	15	21	29%	71%
Nauka/tehnologija	0	0	0	0%	0%
Mediji	4	10	14	29%	71%
Pravo/zakoni	0	2	2	0%	100%
Biznis	4	14	18	22%	78%
Službe/servisi	0	1	1	0%	100%
Sindikati/tržište rada	0	4	4	0%	100%
Poljoprivreda	0	0	0	0%	0%
Religija	0	2	2	0%	100%
Aktivisti/aktivistkinje/NVO	2	16	18	11%	89%
Industrija seksa	0	0	0	0%	0%
Slavne ličnosti	0	1	1	0%	100%
Sport	0	6	6	0%	100%
Studenti/studentkinje	1	1	2	50%	50%

Domaćinstvo		2	1	3	67%	33%
Djeca		2	2	4	50%	50%
Poljoprivrednici/ce		2	10	12	17%	83%
Penzioneri/penzionerke		2	3	5	40%	60%
Kriminal		0	5	5	0%	100%
Nezaposleni/e		0	0	0	0%	0%
Drugo		0	1	1	0%	100%
Ukupno		57	324	381	15%	85%

5. Funkcije žena i muškaraca u temama vijesti u Bosni i Hercegovini

Uloga	Žene	Muškarci
Nepoznato	3	9
Akter/akterka vijesti	25	155
Glasnogovornik/ca	11	94
Ekspert/ica ili komentator/ica	7	27
Lično iskustvo	3	23
Svjedok/svjedokinja	1	5
Popularno mišljenje	7	11
Drugo	0	0
Ukupno	57	324

GMMP 2005: Žene u temama vijesti prema kategorijama kao % svih tema u vijestima vezanih za žene

6. Status u vijestima u BiH žene i muškarci prikazane/ni kao žrtve

Žrtva				Nije žrtva			
%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci	%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci
11%	6	7%	22	89%	51	93%	302

7. Status u vijestima u BiH, žene i muškarci u vijestima identifikovani prema svom porodičnom statusu

Žene				Muškarci			
Pomenut porodični status				Nije pomenut porodični status			
Ne		Da		Ne		Da	
N	%	N	%	N	%	N	%
54	95%	3	5%	314	97%	10	3%

8. Status u vijestima u BiH, žene i muškarci koje/i su citirane/i u vijestima

Citirane/i				Nisu citirane/i			
%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci	%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci
36%	9	34%	58	64%	16	66%	114

9. Imidž u vijestima u BiH, žene i muškarci u vijestima koje/i se pojavljuju na pratećim fotografijama u novinama

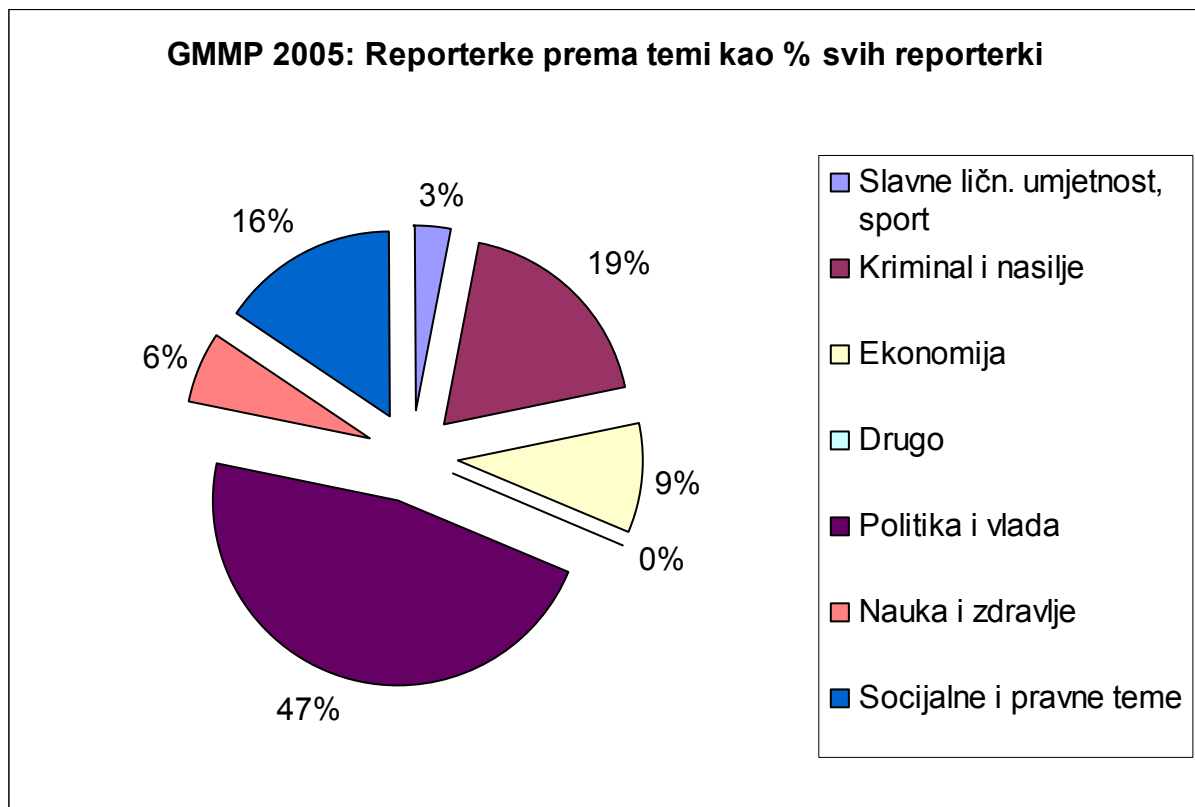
Fotografija				Nema fotografije			
%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci	%Žene	Žene	%Muškarci	Muškarci
24%	6	28%	49	76%	19	72%	123

10. Ko isporučuje vijesti u BiH? Voditelji/ke i reporteri/ke u TV, radio i novinskim vijestima u Bosni i Hercegovini

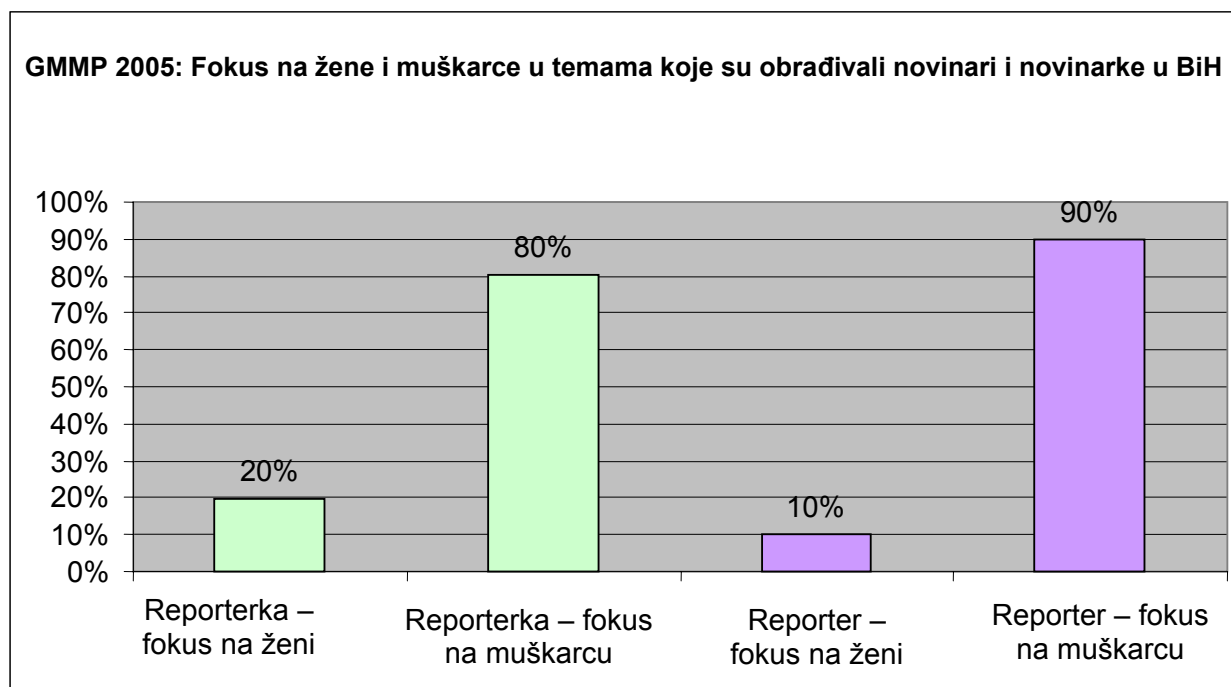
Televizija				Radio				Novine	
Voditelj/ka		Reporter/ka		Voditelj/ka		Reporter/ka		Reporter/ka	
Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci
16	19	23	18	35	29	7	10	3	6

11. Ko izvještava o čemu u BiH? Reporter/ke razvrstani/ne po temama koje obrađuju

Tema	Žene	Muškarci
Slavne ličn. umjetnost, sport	1	6
Kriminal i nasilje	6	7
Ekonomija	3	2
Drugo	0	0
Politika i vlada	15	13
Nauka i zdravlje	2	3
Socijalne i pravne teme	5	3
Ukupno	33	34

12. Novinari/ke i teme u BiH. Da li više tema koje se bave ženama u BiH obrađuju novinarke?

13. ROD i VIJESTI U BiH Sadržaj priča koje se fokusiraju na žene u BiH

Novinarke				Novinari			
Ženske teme		Muške teme		Ženske teme		Muške teme	
N	%	N	%	N	%	N	%
24	20%	99	80%	13	10%	113	90%

14. ROD i VIJESTI U BiH, sadržaj priča koje se fokusiraju na žene u BiH

Slavne ličnosti, umjetnost i sport	Kriminal i nasilje	Ekonomija	Drugo	Politika i vlada	Nauka i zdravlje	Društvo i pravo
1	0	1	0	0	0	1

15. Priče koje jasno izazivaju ili učvršćuju rodne stereotipe u BiH

Izazivaju stereotipe		Učvršćuju stereotipe		Ni jedno ni drugo	
%	N	%	N	%	N

1%	1	0%	0	99%	140
----	---	----	---	-----	-----

16. Priče koje naglašavaju ravnopravnost ili neravnopravnost u BiH

Da		Ne	
%	N	%	N
1%	1	99%	142

17. Šta možemo učiniti u narednih 5 godina da promovišemo fer i balansirano predstavljanje žena i muškaraca u Bosni i Hercegovini?

Preporuke:

- Međusobno povezivanje i saradnja pojedinaca, organizacija i institucija koje rade u području medija i odnosa s javnošću, radi zajedničkog djelovanja na unapređenju izvještavanja
- Zagovaranje, lobiranje za ravnopravnost polova pri zapošljavanju u medijima, unapređenje izvještavanja kada je riječ o ravnopravnosti polova, te uvođenje koncepta i kriterijuma u izvještavanju koji bi promovisao rodnu ravnopravnost
- Razvijanje vještina monitoringa medija putem treninga
- Razvoj vještina kvalitativne analize (medijsko obrazovanje)
- Državne inicijative
- Senzibilizacija i trening zaposlenih u medijima
- Kontinuiran monitoring medija na nacionalnom i regionalnom nivou
- Analiza propisa i pravila koji regulišu zapošljavanje u medijima i oblast emitovanja, te monitoring njihovog provođenja
- Informisanje javnosti o mehanizmima za uticanje na profesionalno izvještavanje u medijima

WACC

WACC

357 Kennington Lane

London

SE11 5QY

UK

Tel: +44 (0)20 7582 9139

Fax: +44 (0)20 7735 0340

Email: info@wacc.org.uk

Web: www.wacc.org.uk

UDRUŽENE ŽENE BANJA LUKA

Kalemegdanska 18

Banja Luka

78000

BiH

Tel: + 387 51 458 852

Fax: + 387 51 458 851

e-mail: natasap@inecco.net

HELSINŠKI PARLAMENT GRAĐANA

Krfska 84

Banja Luka

78000

Tel: ++ 387 51 432 751

Fax: ++387 51 432 752

E-mail: hcabl@blic.net

www.whomakesthenews.org

ⁱ www.guide2womenleaders.com/Srpska.htm

ⁱⁱ Službeni list BiH broj 16 od 16.6.2003 godine

ⁱⁱⁱ Član 15. Državna tijela i tijela lokalne samouprave, upravljačka tijela kompanija, političke stranke i ostale neprofitne organizacije osigurat će i promovirati ravnopravnu zastupljenost po osnovu spola u upravljanju i procesu odlučivanja.

Radi postizanja cilja iz stava 1. ovog člana, nadležne vlasti sačinjit će posebne programe i planove koji će biti korišteni radi poboljšanja spolne zastupljenosti u organima vlasti na svim nivoima. Programi i planovi sadržavat će mjere za poboljšanje spolne zastupljenosti.

Radi ravnopravne zastupljenosti spolova, procenat učešća spolova u tijelima vlasti na svim nivoima, uključujući sudsku, zakonodavnu i izvršnu vlast, kao i sve ostale javne službe, komisije i odbore, uključujući i učešće u tijelima koja predstavljaju državu na međunarodnom nivou, u pravilu će odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova.